

Phylloscopus borealis

Nordsångare

Fåglar

EN
Starkt hotad (EN)
D

Klass: Aves (fåglar), **Ordning:** Passeriformes (tättingar), **Familj:** Phylloscopidae (lövsångare), **Släkte:** *Phylloscopus* (phylloscopussångare), **Art:** *Phylloscopus borealis* - nordsångare (Blasius, 1858) **Synonymer:** *Phyllopneuste borealis* Blasius, 1858

Kännetecken

Nordsångaren är i storlek, färgsättning och form förväxlingsbar med flera andra phylloscopus-arter, bl.a. lövsångare (Sveriges vanligaste fågel). Ovansidan är gröngrå och undersidan smutsvit. Kännetecknas av ett distinkt och långt, ljusst ögonbrynsstreck samt ett kort, smalt vitaktigt vingband. Sången är en snabb, svirrande drill med låg tonhöjd.

Utbredning och status

I Sverige anträffades arten första gången 1881 i Karesuando och under 1940- och 1950-talen fanns en liten fast stam i Abiskoområdet. Under den senaste 20-årsperioden har nordsångaren framför allt rapporterats från fjälldalarna runt Ammarnäs och Tärnaby i Lycksele lappmark samt återigen från Abiskoområdet. Anhopningen av fynd till dessa områden kan med stor säkerhet förklaras av en högre ornitologisk aktivitet i dessa marker jämfört med fjällen i övrigt. Annars finns ströfynd rapporterade relativt jämnt fördelade längs fjällkedjan från Åsele lappmark till Karesuando. Dessutom har flera sjungande hanar rapporterats från Västerbotten och Norrbotten. Dessa fynd kan möjligen ha ett samband med förekomsten i mellersta Finland på andra sidan Kvarken. Under 1950- och 1960-talen gjordes några fynd inklusive två häckningar i nordligaste Värmland, västra Dalarna och Femundmarken i Norge. Även under senare tid har några enstaka fynd gjorts i de södra fjälltrakterna, t.ex. i Oviksfjällen i Jämtland 2006-2008. Totalantalet häckande par i Sverige är svårbedömt men beräkningar gör gällande att det sannolikt häckar cirka 100 par årligen. De senaste säkert konstaterade häckningarna var annars vid Hemavan 1982, vid Njulla, Abisko 1993, 1996 och 2006, vid Ammarnäs 1996 och vid Kurravara berg, Kiruna 2002. En trolig häckning genomfördes vid Skaite i Lu lpm 1991. Nordsångaren är utbredd från Alaska i öster till nordligaste Skandinavien i väster. I Norge fanns arten redan i slutet av 1800-talet i stora delar av Finnmarken, alltså i samma område där den alltså förekommer (125-500 par). I Finland (totalt 2 000-5 000 par) förekommer den dels i norra Lappland – i direkt anslutning till det norska beståndet – dels gles i norra delen av den finska sjöplatån medan den mer eller mindre saknas i mellanliggande områden.

Ekologi

Nordsångaren anländer normalt till Sverige under andra hälften av juni (tidigaste fynddatum 31/5). I Sverige har arten i regel anträffats i fjällbjörkskog med rik undervegetation. I Finland häckar arten även i barr- och blandskog vilket också är det normala i Ryssland. Häckningen inleds mycket snart efter ankomsten till häckplatsen. Boet, som läggs på marken, är klotformat med ingångshål på sidan och byggs av mossa och fina strån, undantagsvis ingår även renhår och fjädrar. Uppgifterna om kullstorleken i litteraturen är något motstridiga och anges både till 3-6 och 5-7 ägg. Enligt litteraturen inleds flyttningen till övervintringsområdena i Sydostasien redan under första hälften av augusti. Fem av de elva fynden av nordsångare som t.o.m. 2008 rapporterats från sträcklokaler längs svenska ostkusten har dock gjorts under perioden 31.8-8.10.

Hot

Inga kända hot föreligger. Exploatering i fjällbjörkskog och fjällnära barrskog kan emellertid påverka förekomsten lokalt.

Åtgärder

En mer intensiv eftersökning av arten, både i fjällkedjan och i skogslandet (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Ångermanland) är önskvärd för att få en bättre bild av artens förekomst och biotopkrav. Skogsområden med regelbunden förekomst av nordsångare bör inte avverkas eller exploateras.

Övrigt

Utländska namn; NO: Lappsanger, DK: Nordsanger, FI: Lapinuunilintu, GB: Arctic Warbler. Nordsångaren är kvalificerad för placering i kategorin *Starkt hotad* (EN) enligt D-kriteriet (liten population). Försvinnanderisken nedgraderas till *Sårbar* (VU) eftersom invandringsmöjligheterna bedöms vara goda från de stabila och starka bestånden i Finland och Ryssland. Arten är förtecknad i Bernkonventionen bilaga II (strikt skyddade djurarter) och Bonnkonventionen bilaga II (flyttande arter). Nordsångaren är fredad enligt jaktförordningen (1987:905).

Naturvård

Konventioner: Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II

Fridlysning: Fridlyst enl. 4 § Artskyddsförordningen. Räknas även som vilt, vilket betyder att den är fredad men kan vara jaktbar enligt jaktförordningen eller jaktlagen.

Litteratur

BirdLife International 2004. *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12).

Carpelan, J. 1927. Beitrag zur Kenntnis von der Vorkommen und der Brutbiologie des nordischen Laubsängers im nördlichsten Finnland. *Beit. Fortpfl. biol. Vögel* 3: 145–147.

Finnilä, C. 1918. Über das vorkommen des nordischen Laubsänger (*Phylloscopus borealis* Blas.) im finnischen Lappland. *Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn.* 44: 14–19.

Hedenström, S. 1944. Om nordsångarens förekomst i Sverige. *Fauna och Flora* 39: 39–46.

Hyytiä, K. m.fl. 1983. *Suomen Lintuatlas*. Helsinki.

McNeile, J.H. 1952. Some notes on the nesting-habits of *Phylloscopus b. borealis* (Blasius). *Stavanger Mus. småskr. zool. ser.* No. 4.

Swanberg, P.O. 1953. Om nordsångaren (*Phylloscopus borealis* Blas.). *Vår Fågelvärld* 12: 49–77.

Ulfstrand, S. 1953. Iakttagelser rörande nordsångaren (*Phylloscopus borealis*). *Fauna och Flora* 48: 25–27.

Författare

Tommy Tyrberg 1987. Rev. Martin Tjernberg 2005, 2010. © ArtDatabanken, SLU 2010.